

ผลกระทบของการตกแต่งบัญชีและการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพ
กำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

: กลุ่มอุตสาหกรรมบริการและเทคโนโลยี*

EFFECTS OF CREATIVE ACCOUNTING AND CORPORATE
GOVERNANCE ON EARNINGS QUALITY OF LISTED COMPANIES
IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND
: SERVICE AND TECHNOLOGY INDUSTRY

กมลชนก สกุนเจริญ

Kamolchanok Sakuncharoen

ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์

Titaporn Sincharoonsak

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: babyoil_kamol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของรูปแบบการตกแต่งบัญชี มูลเหตุจูงใจ
การตกแต่งบัญชี และการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพกำไร ซึ่งวิเคราะห์คุณภาพกำไร 3 วิธี
ได้แก่ วิธีรายการคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน วิธีรายการคงค้างจากการดำเนินการสุทธิรวม
และวิธีรายการคงค้างรวม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม
อุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีที่เข้าเงื่อนไข รวมจำนวนทั้งสิ้น 104
บริษัท โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่ง
ประเทศไทยและผลสำรวจการกำกับดูแลกิจการที่เปิดเผยในรายงานการกำกับดูแลกิจการ
บริษัทจดทะเบียน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบันทึกรายได้ลงตาเป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่พบมากที่สุด
ในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ และการรับรู้รายได้เร็วเกินไปเป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบ

* Received 25 January 2020; Revised 29 February 2020; Accepted 29 February 2020

ต่อคุณภาพกำไรที่พบมากที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี โดยทั้ง 2 รูปแบบมีกลยุทธ์ในการตกแต่งบัญชีเช่นเดียวกัน คือ เป็นการเพิ่มกำไรในงวดปัจจุบันโดยเป็นการเพิ่มรายได้หรือลดค่าใช้จ่ายในงวดปัจจุบัน 2) มูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชี คือ ความเสี่ยงจากการเป็นตัวแทน โดยมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิตามของบริษัทในจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี และ 3) การกำกับดูแลกิจการไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ แต่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ด้วยวิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียนและวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวม

คำสำคัญ : ตกแต่งบัญชี, การกำกับดูแลกิจการ, คุณภาพกำไร

Abstract

The research study aimed to identify the effects of earning management techniques, earning management incentives, and corporate governance, on earning quality. The research was done through the analyses of earnings by using 3 methods, working capital accruals, total net operation accruals and total accruals. The population of the study was the listed companies in the Stock Exchange of Thailand (SET). The selected samples were 104 companies in SET service industry group and technology industry group. The data collection was done by collecting the data in the financial reports and the companies' governance levels announced in the Corporate Governance Report of Thai Listed Companies (CGR).

The research got 3 major findings. Firstly, the earning management technique that affected the quality of earnings most for service industry group was recording bogus revenues and recording revenue too soon for technology industry group. Secondly, the risk of being an agent affected the quality of earnings when analyzed by using total net operation accruals method in SET service industry group and technology industry group. Thirdly, corporate governance did not affect the quality of earnings in SET service industry group but affect the quality of earnings in

technology industry group when analyzed by using working capital accruals method and total net operation accruals method.

Keywords: Creative accounting, Corporate governance, Earnings quality

บทนำ

วัตถุประสงค์พื้นฐานของการบัญชีการเงินและงบการเงิน คือ การให้ข้อมูลทางการเงินในเชิงปริมาณอันเกี่ยวกับธุรกิจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน รวมถึงการให้ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพในการบริหารงานของฝ่ายจัดการและหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารอื่น ๆ (เฉลิมขวัญ ทรัพย์บุญยงค์, 2554) โดยทั่วไปผู้ใช้งบการเงินมักให้ความสำคัญกับผลกำไร (ขาดทุน) ของกิจการ จึงต้องมั่นใจว่ากำไรที่แสดงในงบการเงินเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2555) ได้ดำเนินการส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดีซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจต่อผู้ถือหุ้น นักลงทุน ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องว่าบริษัทมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ เนื่องจาก ในอดีตมีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ความไม่โปร่งใสของงบการเงิน บิดเบือนข้อมูลหรือตกแต่งตัวเลขทางบัญชีเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้หลายบริษัททั้งในประเทศและต่างประเทศประสบปัญหาจนถึงล้มละลาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของรูปแบบการตกแต่งบัญชี มูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชี และการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของรูปแบบการตกแต่งบัญชี มูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชี และการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมบริการและเทคโนโลยี โดยมีเงื่อนไข คือ 1) เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกเว้น กลุ่มธุรกิจการเงิน และกองทุนรวมและกองทรัสต์ 2)

เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีวันสิ้นสุดบัญชี ณ วันที่ 31 ธันวาคม และนำเสนองบการเงินทุกปี และ 3) เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก่อนหรือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 โดยบริษัทจดทะเบียนที่เข้าเงื่อนไขในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการมีจำนวน 70 บริษัท และกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีมีจำนวน 34 บริษัท รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 104 บริษัท

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และผลสำรวจการกำกับดูแลกิจการที่เปิดเผยในรายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน โดยกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ

2.1.1 รูปแบบการตกแต่งบัญชี

2.1.1.1 การรับรู้รายได้เร็วเกินไป

ศึกษาโดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ของ Beneish (Beneish, M.D., 1999) เป็นการเปรียบเทียบอัตราลูกหนี้ต่อยอดขายของปีปัจจุบันกับปีก่อนถ้าดัชนีมากกว่า 1 แสดงให้เห็นว่ายอดลูกหนี้ที่เพิ่มขึ้นไม่สัมพันธ์กับรายได้ มีการกระตุ้นยอดขายเมื่อมีการแข่งขันกันสูงขึ้น เป็นสัญญาณบ่งชี้ว่าอาจมีการตกแต่งบัญชีในยอดขายหรือการผ่อนปรนนโยบายสินเชื่อทำให้มีการเพิ่มขึ้นของลูกหนี้เป็นจำนวนมาก

2.1.1.2 การบันทึกรายได้ล่วงหน้า

ศึกษาโดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ของ Beneish (Beneish, M.D., 1999) เป็นการเปรียบเทียบยอดขายของปีปัจจุบันกับปีก่อนเพื่อดูอัตราการเจริญเติบโตของยอดขายจากปีที่ผ่านมา แม้ว่าการเติบโตของยอดขายไม่ได้หมายความว่าบริษัทมีการตกแต่งบัญชี แต่สภาพการแข่งขันที่สูงขึ้นจะสร้างความกดดันให้กับบริษัทในการเติบโตของยอดขายให้มีความต่อเนื่อง ดังนั้นถ้าดัชนีการเติบโตของยอดขายสูงอาจเป็นสัญญาณเตือนภัยว่าอาจมีการตกแต่งบัญชี

2.1.1.3 การเพิ่มกำไรด้วยรายการที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว

ศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากรายการกำไรจากการขายสินทรัพย์ที่แสดงในงบกระแสเงินสด ซึ่งการเพิ่มกำไรด้วยรายการที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวนั้น เป็นการฉวย

โอกาสสร้างผลกำไรจากรายการที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวหรือระยะเวลานานจึงจะเกิดขึ้น (สุรกิจ คำนวณ, 2559)

2.1.1.4 การชะลอค่าใช้จ่ายของงวดปัจจุบันออกไปในงวด

หน้า

ศึกษาโดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ของ Beneish (Beneish, M.D., 1999) เป็นการวัดสัดส่วนของสินทรัพย์ที่มีความสามารถในการทำกำไรในอนาคต ถ้าดัชนีมีค่ามากกว่า 1 แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีการบันทึกค่าใช้จ่ายเป็นสินทรัพย์เพื่อยืดเวลาการตัดเป็นค่าใช้จ่าย เป็นสัญญาณเตือนภัยว่ากิจการอาจมีการตกแต่งบัญชีเพื่อให้กำไรสูงขึ้น

2.1.1.5 การชะลอรายได้ของงวดปัจจุบันออกไปในงวด

อนาคต

ศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากรายการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญ ที่แสดงในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ผู้บริหารมีความต้องการให้ผลประกอบการแสดงกำไรต่ำกว่าความเป็นจริง ส่วนใหญ่ใช้วิธีการชะลอรายได้ของงวดปัจจุบันออกไปในงวดอนาคตโดยการลงบัญชีเป็นรายได้ปกติแต่ตั้งสำรองหนี้สงสัยจะสูญสูงกว่าเกณฑ์ปกติ (บรรยง วิทยวิโรศักดิ์, 2546)

2.1.1.6 การขยับค่าใช้จ่ายในอนาคตมาเป็นค่าใช้จ่ายในงวด

ปัจจุบัน

ศึกษาโดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ของ Beneish (Beneish, M.D., 1999) เป็นการศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารต่อยอดขายของปีปัจจุบันกับปีก่อน โดยการประเมินการตกแต่งบัญชีที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่ได้สัดส่วนนั้นเป็นสัญญาณเตือนภัยว่าอาจมีการตกแต่งบัญชี

2.1.2 มุมเหตุจูงใจในการตกแต่งบัญชี

2.1.2.1 กลไกทางการตลาด

ศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากจำนวนเงินรายได้รวมของบริษัทที่แสดงในงบกำไรขาดทุน วรศักดิ์ ทุมมานนท์ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543) ได้กล่าวว่า กลไกการตลาดที่มีการแข่งขันสูง ทำให้ทางเลือกหรือโอกาสที่ฝ่ายบริหารจะสามารถนำมาใช้ในการสร้างกำไรได้ตามใจชอบมีน้อยลง และ กรุงเทพธุรกิจ (2560) กล่าวว่า ตัวชี้วัดความสำเร็จทางธุรกิจเพื่อช่วยตรวจสอบระดับความมั่นคงธุรกิจประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ

รายรับจากการขาย โดยหมายถึงรายรับจากค่าสินค้าและบริการที่ผู้ประกอบการควรมีการติดตามเป็นประจำ เพื่อการวางแผนกลยุทธ์เตรียมพร้อมสำหรับการรับมือในสถานการณ์ที่ยอดขายลดลง

2.1.2.2 ผลตอบแทนของผู้บริหาร

ศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากค่าตอบแทนกรรมการและผู้บริหารที่แสดงในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ตามที่ วรศักดิ์ ทุมมานนท์ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543) ได้กล่าวว่า ผลตอบแทนของผู้บริหารผูกติดกับผลการดำเนินงานของกิจการ ทั้งนี้เกิดจากการที่บริษัทมีนโยบายการจ่ายโบนัสหรือค่าตอบแทนให้ผู้บริหารตามยอดขายและกำไร ซึ่งจะเกิดแรงจูงใจให้มีการใช้เล่ห์กลทางบัญชีเสนอรายงานทางการเงินดีกว่าความเป็นจริงโดยมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้วิธีการบัญชีให้เกิดกำไรสูงขึ้น ซึ่งใช้จุดอ่อนของหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน, 2549)

2.1.2.3 ความเสี่ยงจากการเป็นตัวแทน

ศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากผลต่างจากการดำเนินงานของบริษัทในปัจจุบันและปีก่อน เนื่องจากทฤษฎีตัวแทนได้กล่าวถึงผู้บริหารในการพยายามสร้างมูลค่าสูงสุดให้กับกิจการเพื่อเอื้อผลประโยชน์ให้กับตนเอง ซึ่งอาจเกิดแรงจูงใจให้มีการตกแต่งบัญชีเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานตามที่ต้องการ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543)

2.1.3 การกำกับดูแลกิจการ

ศึกษาโดยใช้ระดับของผลสำรวจในปี 2554 ถึงปี 2560 ที่ทำการสำรวจการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนที่น่าเสนอในรายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน โดยแบ่งเป็นระดับดีถึงดีเลิศ ตามที่สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยโดยการสนับสนุนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาที่อ้างอิงหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2.2 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามสำหรับการศึกษาครั้งนี้ คือ คุณภาพกำไร โดยใช้เทคนิคคุณภาพกำไรของ Sloan และเทคนิคของ Richardson คือ รายการคงค้างรวม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 เทคนิคของ Sloan ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไรจากปี 1996 โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์คุณภาพกำไรตามวิธีคงค้าง 2 วิธี ได้แก่ วิธีคงค้างจาก

เงินทุนหมุนเวียน (Working capital accruals) และ วิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวม (Total net operation accruals)

2.2.2 เทคนิคของ Richardson คือ รายการคงค้างรวม

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเงินของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ และกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 – พ.ศ.2560 จากระบบข้อมูลตลาดหลักทรัพย์ออนไลน์ (SETSMART) และข้อมูลเอกสารเผยแพร่ของบริษัทที่ออกและเสนอขายหลักทรัพย์ออนไลน์ เว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และผลสำรวจการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนที่เปิดเผยในรายงานการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียน จากนั้นจึงนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยในการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ 2 รูปแบบ คือ (1) การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) และ (2) การวิเคราะห์ความถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาผลกระทบของการตกแต่งบัญชีและการกำกับดูแลกิจการที่มีผลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการวิเคราะห์จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาผลกระทบของรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ผลกระทบของการตกแต่งบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี

ตัวแปร	คุณภาพกำไร					
	วิธีคงค้างจาก เงินทุนหมุนเวียน		วิธีคงค้างจากการ ดำเนินงานสุทธิรวม		วิธีรายการคงค้าง รวม	
	β	t	β	t	β	t
กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ						
การรับรู้รายได้เร็วเกินไป	0.012	0.253	0.039	0.808	0.053	1.120
การบันทึกรายได้ล่วงหน้า	0.110	2.246*	0.107	2.197*	0.259	5.460**
การเพิ่มกำไรด้วยรายการที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว	-0.042	-0.785	0.073	1.405	-0.025	-0.481
การชะลอค่าใช้จ่ายของงวดปัจจุบันออกไปในงวดหน้า	0.045	0.913	-0.142	-2.917**	0.014	0.296
การชะลอรายได้ของงวดปัจจุบันออกไปในงวดอนาคต	0.009	0.161	-0.062	-1.190	-0.055	-1.063
การขยับค่าใช้จ่ายในอนาคตมาเป็นค่าใช้จ่ายของงวดปัจจุบัน	-0.010	-0.194	-0.020	-0.413	0.023	0.471
กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี						
การรับรู้รายได้เร็วเกินไป	0.544	8.888**	0.338	5.270**	0.304	4.453**
การบันทึกรายได้ล่วงหน้า	-0.023	-0.345	0.011	0.157	0.096	1.311
การเพิ่มกำไรด้วยรายการที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว	-0.030	-0.494	0.231	3.644**	-0.106	-1.564
การชะลอค่าใช้จ่ายของงวดปัจจุบันออกไปในงวดหน้า	0.109	1.778	-0.164	-2.557*	-0.054	-0.788
การชะลอรายได้ของงวดปัจจุบันออกไปในงวดอนาคต	0.046	0.717	-0.088	-1.298	-0.020	-0.273
การขยับค่าใช้จ่ายในอนาคตมาเป็นค่าใช้จ่ายของงวดปัจจุบัน	-0.045	-0.743	-0.109	-1.713	-0.054	-0.793

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงถึงรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี โดยมีการวิเคราะห์คุณภาพกำไร 3 วิธี คือ วิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน วิธีคงค้างจากการดำเนินการสุทธิรวม และวิธีรายการคงค้างรวม มีผลการวิจัยดังนี้

กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ พบว่า การบันทึกรายได้ลงตาเป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรทั้ง 3 วิธี ($\beta = 0.110, 0.107$ และ 0.259) โดยในวิธีรายการคงค้างรวมได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 วิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียนและวิธีคงค้างจากการดำเนินการได้รับการสนับสนุนทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวมยังพบว่า การชะลอค่าใช้จ่ายของงวดปัจจุบันออกไปในงวดหน้า ($\beta = -0.142$) เป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร โดยได้รับการสนับสนุนทางสถิติที่ระดับ 0.01

กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี พบว่า การรับรู้รายได้เร็วเกินไปเป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรทั้ง 3 วิธี ($\beta = 0.544, 0.338$ และ 0.304) โดยได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวมยังพบว่า การเพิ่มกำไรด้วยรายการที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว ($\beta = 0.231$) เป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร โดยได้รับการสนับสนุนทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการชะลอค่าใช้จ่ายของงวดปัจจุบันออกไปในงวดหน้า ($\beta = -0.164$) เป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร โดยได้รับการสนับสนุนทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนที่ 2 ศึกษาผลกระทบของมูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ผลกระทบของมูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี

ตัวแปร	คุณภาพกำไร					
	วิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน		วิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวม		วิธีรายการคงค้างรวม	
	β	t	β	t	β	t
กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ						
กลไกทางการตลาด	-0.118	-1.482	-0.091	-1.159	0.051	0.637
ผลตอบแทนของผู้บริหาร	0.067	0.853	0.040	0.508	-0.023	-0.292

ความเสี่ยงจากการเป็น ตัวแทน	0.012	0.236	0.176	3.600**	0.084	1.699
กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี						
กลไกทางการตลาด	-0.082	-0.962	-0.110	-1.316	0.031	0.362
ผลตอบแทนของผู้บริหาร	-0.020	-0.239	0.017	0.205	-0.044	-0.515
ความเสี่ยงจากการเป็น ตัวแทน	0.092	1.310	0.198	2.859**	0.034	0.485

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงถึงมูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ โดยมีการวิเคราะห์คุณภาพกำไร 3 วิธี คือ วิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน วิธีคงค้างจากการดำเนินการสุทธิตรวม และวิธีรายการคงค้างรวม มีผลการวิจัยดังนี้

กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ พบว่า ความเสี่ยงจากการเป็นตัวแทน ($\beta = 0.176$) เป็นมูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร โดยวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิตรวมที่ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี พบว่า ความเสี่ยงจากการเป็นตัวแทน ($\beta = 0.198$) เป็นมูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร โดยวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิตรวมที่ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ส่วนที่ 3 ศึกษาผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี

ตัวแปร	คุณภาพกำไร					
	วิธีคงค้างจากเงินทุน		วิธีคงค้างจากการ		วิธีรายการคงค้าง	
	หมุนเวียน		ดำเนินงานสุทธิรวม		รวม	
	β	t	β	t	β	t
กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ						
การกำกับดูแลกิจการ	-0.044	-0.894	-0.010	-0.209	-0.009	-0.177
กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี						
การกำกับดูแลกิจการ	-0.168	-2.416*	-0.149	-2.143*	-0.008	-0.121

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงถึงการกำกับดูแลกิจการที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ โดยมีการวิเคราะห์คุณภาพกำไร 3 วิธี คือ วิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน วิธีคงค้างจากการดำเนินการสุทธิรวม และวิธีรายการคงค้างรวม มีผลการวิจัยดังนี้ กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ พบว่า การกำกับดูแลกิจการไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในกลุ่มกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี พบว่า การกำกับดูแลกิจการมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรโดยการวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน และวิธีคงค้างจากการดำเนินการงานสุทธิรวม ($\beta = -0.168$ และ -0.149 ตามลำดับ) โดยได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในส่วนของการวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยวิธีรายการคงค้างรวม พบว่า การกำกับดูแลกิจการไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในเรื่อง ผลกระทบของการตกแต่งบัญชีและการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี โดยสามารถแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาผลกระทบของรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมเทคโนโลยี

จากการศึกษา พบว่า การบันทึกรายได้ลงตาเป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรที่พบมากที่สุด คือ มีผลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ โดยการวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน วิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวม และวิธีรายการคงค้างรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนก ศรีทอง (กนกศรี ศรีทอง, 2550) พบว่า วิธีการที่นิยมมาใช้ในการตกแต่งบัญชีมากที่สุด ได้แก่ รายการสินทรัพย์และหนี้สินที่แสดงไว้ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง รองลงมา ได้แก่ การบันทึกรายได้ที่ไม่เกิดจริง การชะลอค่าใช้จ่ายของงวดปัจจุบันออกไปในงวดอนาคต และการสร้างมูลค่าหรือราคาของรายการธุรกิจระหว่างกัน

และเมื่อศึกษาบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี พบว่า การรับรู้รายได้เร็วเกินไปเป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรที่พบมากที่สุด โดยมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรโดยวิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน วิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวม และวิธีรายการคงค้างรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันทิพา ภาวศุทธิวงศ์ (พันทิพา ภาวศุทธิวงศ์, 2547) ที่พบว่า บริษัทได้รับรู้รายได้เร็วเกินไป โดยการรับรู้รายได้จากการฝากขายหรือการขายที่ไม่ใช่การขายขาดทันทีไม่เป็นไปตามหลักการบัญชี หรือ ชนิกา อรุณวัฒนา (ชนิกา อรุณวัฒนา, 2547) พบว่า บริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะมีรูปแบบในการตกแต่งบัญชีเกี่ยวกับการเร่งบันทึกรายได้เร็วกว่าความเป็นจริงมากที่สุด

ส่วนที่ 2 ศึกษาผลกระทบของ มูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมเทคโนโลยี

จากผลการศึกษา พบว่า ความเสี่ยงจากการเป็นตัวแทนมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมเทคโนโลยี โดยวิธีการวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวมแสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับทฤษฎีตัวแทน ที่วรศักดิ์ ทุมมานนท์ (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะพยายามสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกิจการโดยอาจเกิดจากแรงจูงใจเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานตามที่ต้องการ โดยมีงานวิจัยที่ศึกษาและพบว่าการตกแต่งกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน และหลีกเลี่ยงการรายงานการดำเนินงานที่แสดงถึงแนวโน้มที่ลดลง เช่น เมลดา บุรพุกศลศรี (เมลดา บุรพุกศลศรี, 2553) พบว่า บริษัทที่รายงานกำไรเป็นบวกเพียงเล็กน้อยมี

ค่าใช้จ่ายที่อยู่ในดุลพินิจของผู้บริหารต่ำกว่าปกติและมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าปกติอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการตกแต่งกำไรในกลุ่มบริษัทดังกล่าวโดยการลดค่าใช้จ่ายที่อยู่ในดุลพินิจของผู้บริหาร และการลดราคาเพื่อเร่งสร้างยอดขาย และ/หรือการผลิตสินค้าเกินความจำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานผลขาดทุน

ส่วนที่ 3 ศึกษาผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและอุตสาหกรรมเทคโนโลยี

จากผลการศึกษาพบว่า การกำกับดูแลกิจการไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการไม่ว่าจะวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน วิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวม และวิธีรายการคงค้างรวม ซึ่งมีงานวิจัยของสุธิดา กุดกันยา (สุธิดา กุดกันยา, 2552) ศึกษาคุณภาพกำไรของบริษัทที่ได้รับรางวัลการกำกับดูแลกิจการที่ดี พบว่า บริษัทที่ได้รับรางวัลดังกล่าวอาจไม่มีคุณภาพกำไรที่ดี

แต่ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์บริษัทที่จดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีกลับพบว่า การกำกับดูแลกิจการมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร ด้วยวิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียนและวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวม โดยมีงานวิจัยของ (Houque, N. et al., 2010) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการมีผลต่อคุณภาพกำไร ในประเทศบังคลาเทศ พบว่า กลไกการกำกับดูแลกิจการช่วยตรวจสอบรายงานทางการเงิน และมีผลกระทบในเชิงบวกต่อคุณภาพกำไรของบริษัท หรือ วราภรณ์ สิงห์แก้วสืบ (วราภรณ์ สิงห์แก้วสืบ, 2560) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประเมินการกำกับดูแลกิจการโดยสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยพบว่า กลุ่มบริษัทที่มีผลการประเมินระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการสูงมีคุณภาพกำไรที่ดี

สรุป

การศึกษาผลกระทบของรูปแบบการตกแต่งบัญชีและการกำกับดูแลกิจการที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีพบว่า การบันทึกรายได้ล่วงหน้าเป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่พบมากที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ และการรับรู้รายได้เร็วเกินไปเป็นรูปแบบการตกแต่งบัญชีที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรที่พบมากที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ทั้งนี้รูปแบบการตกแต่งบัญชี 2 รูปแบบมีกลยุทธ์ในการตกแต่งบัญชีเช่นเดียวกัน คือ เป็นการเพิ่มกำไรในงวดปัจจุบันโดยเป็นการเพิ่มรายได้หรือ

ลดค่าใช้จ่ายในงวดปัจจุบัน ส่วนมูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชี คือ ความเสี่ยงจากการเป็นตัวแทน โดยมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวมของบริษัทในจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี และการกำกับดูแลกิจการ เมื่อศึกษาบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ พบว่าไม่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไร แต่เมื่อศึกษาบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี พบว่า การกำกับดูแลกิจการมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรด้วยวิธีคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียนและวิธีคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิรวม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยสามารถศึกษารูปแบบการตกแต่งบัญชีอื่น เช่น วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือค่าใช้จ่ายที่อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหาร หรือมูลเหตุจูงใจการตกแต่งบัญชีในประเด็นผลประโยชน์ทางภาษีอากร ภาพลักษณ์ของกิจการและอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กนกศรี ศรีทอง. (2550). สัญญาเตือนภัยการตกแต่งบัญชี : กรณีศึกษา บริษัท นครหลวงเส้นใยสังเคราะห์ จำกัด (มหาชน) บริษัท ดาต้าแมท จำกัด (มหาชน) และบริษัทไดโดมอนกรุ๊ป จำกัด (มหาชน). ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เฉลิมขวัญ คุรุบุญวงศ์. (2554). *การวิเคราะห์รายงานทางการเงิน*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ชนิกา อรุณวัฒนา. (2547). การศึกษาความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับรูปแบบและมูลเหตุจูงใจของการตกแต่งบัญชีในประเทศไทย. ใน *วิทยานิพนธ์การบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2555). *หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี 2555*. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2562 จาก https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/cg/files/2013/CGPrinciple2012Thai-Eng.pdf.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน. (2549). *การวิเคราะห์งบการเงิน (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

- บรรยง วิทยวีรศักดิ์. (2546). *กลไกการเงิน*. กรุงเทพมหานคร: เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป.
- พันทิพา ภาวศุทธิวงศ์. (2547). การตกแต่งตัวเลขทางบัญชี : กรณีศึกษาบริษัท รอยเนท จำกัด (มหาชน). ใน *วิทยานิพนธ์การบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจภาคค่ำ*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เมลดา บุรพุกุศลศรี. (2553). การตกแต่งกำไรผ่านการใช้ดุลยพินิจในการสร้างรายการทางธุรกิจ. ใน *วิทยานิพนธ์การบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชีธุรกิจแบบบูรณาการ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรศักดิ์ ทุมมานนท์. (2543). *คุณรู้จัก Creative accounting และคุณภาพกำไร แล้วหรือยัง?* กรุงเทพมหานคร: ไอโอนิค อินเตอร์เทรด รี โซลูชัน.
- วราภรณ์ สิงห์แก้วสืบ. (2560). การเปรียบเทียบคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการประเมินการกำกับดูแลกิจการโดยสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย. ใน *วิทยานิพนธ์การบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุริดา กุดกันยา. (2552). *คุณภาพกำไร : กรณีศึกษาบริษัทที่ได้รับรางวัลการกำกับดูแลกิจการที่ดี*. ใน *วิทยานิพนธ์การบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรกิจ คำวงศ์ปิ่น. (2559). *การวิเคราะห์รายงานทางการเงิน : แนวทางและกรณีศึกษา*. ใน กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Beneish, M.D. (1999). *The detection of earnings manipulation*. Retrieved May 20, 2019, from <http://www.calctopia.com/papers/beneish1999.pdf>.
- Houqe, N. et al. (2010). *Does corporate governance affect earnings quality: Evidence from an Emerging Market*. Retrieved May 25, 2019, from <https://www.researchgate.net/publication/228135032>.